

SRS 113 TÜRKİYE TURİZM COĞRAFYASI DERS NOTLARI
BÖLÜM 1

COĞRAFYA: Coğrafya, insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan-doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilimdir.

COĞRAFYANIN PRENSİPLERİ: Coğrafya'nın kullandığı üç temel prensibi vardır. Bunlar; dağılış, ilgi ve bağıllık ile nedensellik'tir. Coğrafyacı araştırmalarını bu üç temel prensibe göre yaparak ortaya koyar.

1. **Dağılış Prensibi:** Bu prensip coğrafyanın en önemli prensibidir. Coğrafya araştırmalarına neden olan konuların belirli bir alandaki yayılışı ve bulunuş biçimleri, dağılış olarak ifade edilir. Buradaki alan bir yöre olabileceği gibi, havza, bölüm, bölge, ülke, kıta ve hatta dünya olabilir.

2. **İlgi ve Bağıllık Prensibi:** Coğrafyanın konusu olan her olay veya olgu, başka bir olay veya olgu ile ilgilidir. Türkiye'de tarım alanlarının dağılışı ile alüvyal ovalar ve alçak platolar arasında yakın bir ilgi vardır. Çünkü Türkiye'deki tarımın önemli bir kısmı bu araziler üzerinde yapılmaktadır

3. **Nedensellik Prensibi:** Her bilimde olduğu gibi coğrafyada da "neden" sorusu sık sık sorulur Bu sorunun cevabı mutlaka verilmelidir. Çünkü her şeyin bir nedeni vardır.

COĞRAFYA'NIN DALLARI

Coğrafya kendi içinde, Fiziki Coğrafya, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya ve Bölgesel Coğrafyası olmak üzere üç büyük dala ayrılır. Bu üç ana dal ise kendi içerisinde çeşitli alt dallara ayrılmaktadır. Bunlar;

1. FİZİKİ COĞRAFYA

1.1. Jeomorfoloji

1.2. Klimatoloji

1.3. Hidrografya

1.3.1. Yeraltı Suları ve Kaynaklar

1.3.2. Akarsular Coğrafyası (Potamoloji)

1.3.3. Göller Coğrafyası (Limnoloji)

1.3.4. Denizler ve Okyanuslar Coğrafyası (Oseanografya)

1.4. Toprak Coğrafyası

1.5. Biyocoğrafya

1.5.1. Bitki Coğrafyası (Vejetasyon Coğrafyası-Fitocoğrafya)

1.5.2. Hayvanlar Coğrafyası (Zoocoğrafya)

1.6. Afetler Coğrafyası

2. BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA

2.1. Beşeri Coğrafya

2.1.1. Nüfus Coğrafyası

2.1.2. Yerleşme Coğrafyası

2.2. Ekonomik Coğrafya

2.2.1. Sanayi Coğrafyası

2.2.2. Tarım Coğrafyası

2.2.3. **Turizm Coğrafyası**

2.2.4. Ulaşım Coğrafyası

2.2.5. Ticaret Coğrafyası

2.2.6. Madencilik

2.2.7. Enerji Kaynakları

3. BÖLGESEL COĞRAFYA

3.1. Kıtalar Coğrafyası

3.2. Ülkeler Coğrafyası

TURİZM KAVRAMI: Turizm kavramının kökeninde geçici yer değiştirme olayı vardır. Gezi, Seyahat gibi kelimelerle ifade edilen yer değiştirme olayı Sürekli ikamet etme şekline dönüşmemektedir. Gidilen yerde bir süre kalınıp tekrar ikamet edilen yere dönülür.

TURİZMİN KÖKÜ: Turizm kelimesinin kökü Latince'deki "TORNUS" kelimesidir.

TORNUS: Dönme, hareket etme, dönüp dolaşma anlamındadır. Tornus kelimesi çeşitli Avrupa dillerinde değişik adlarda geçmiş ve bu kelime ile ilgili birçok kelime türetilmiştir.

Tornus kelimesinden **TOUR (tur)** kelimesi : "Hareket edilen yere dönmek şartıyla yapılan seyahat " anlamına gelmektedir.

Turizm sözcüğü ise " Tur yapan" anlamına gelen "Tourist (Turist) ve Tour (tur) kelimelerinden doğmuştur.

Dilimizde Seyyah kelimesi Turist, Seyahat kelimesi ise Turizm deyimlerinin karşılığıdır.

Turizmle ilgili olarak şu kelimeleri örnek verebiliriz: Turistik, Turing, Turistik arz, Turistik tüketim, Turistik ürün, Turistik terminoloji, Turizm pazarı tur operatörü, Turizm ekonomisi, turizm coğrafyası, Turizm endüstrisi gibi

TURİZMİN TANIMI: Para kazanma amacına dayanmayan ve devamlı kalış şekline dönüşmemek şartıyla yabancıların bir yerde konaklamalarından ve bir yere seyahatlerinden doğan olay ve ilgilerin tümüdür.

TURİZMİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1. Turizm faaliyetinde öge insandır.

2. Para kazanmak için değil tüketim için gezi yapılır.
3. Gezi olayı kişinin oturduğu yerin dışında olmalıdır.
4. Gidilen yerde devamlı oturmamak ve geçici bir zaman sonra oturduğu yere tekrar dönülmesi gerekir.
5. Gezi süresi en az 24 saat olup gidilen yerde konaklanması gerekir.
6. Amaç, Merak, dinlenme, eğlenme, sağlık, din, kültür gibi nedenler olmalıdır.

TURİSTİN TANIMI: Kendi oturduğu ülke veya kentten; başka bir ülke veya kente 24 saat veya daha uzun bir zaman kalmak için çeşitli amaçlarla seyahat eden ve konaklayan kişidir.

TURİSTİN ÖZELLİKLERİ

1. Turist seyahat eden, konaklayan, turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep eden kişidir.
2. Turist seyahat ettiği yer de en az bir gece konaklayan kişidir.
3. Turist; gezmek, görmek, dinlenmek, eğlenmek, dini yerleri ziyaret etmek, spor karşılaşmalarına katılmak ve izlemek gibi amaçlarla seyahat eden kişidir.
4. Turistler farklı psikolojik, sosyolojik, kültürel özelliklere ve hobilere sahip insanlardır.
5. Turizm işletmelerinden hizmet bekleyen kişilerdir.

TURİZM İSTATİSTİKLERİNE GÖRE TURİST SAYILANLAR

1. Merak, din, kültür, eğitim, dinlenme, eğlenme, spor, tedavi gibi amaçlarla seyahat edenler
2. İş amacıyla seyahat edenler
3. Bilimsel, diplomatik ve idari amaçlarla seyahat edenler
4. Aile, dost akraba ziyaretleri gibi nedenlerle seyahat edenler, gittikleri yerlerde 24 saat veya daha fazla kalmak şartıyla turist sayılırlar.

TURİZM İSTATİSTİKLERİNE GÖRE TURİST SAYILMAYANLAR

1. Konsolosluk Temsilcileri
2. Mülteciler
3. Diplomatlar
4. Askeri Güç üyeleri
5. Sınır boyu işçileri (Pasavanlar)
6. Göçmenler
7. Havaalanlarından transit geçenler
8. Üniversite öğrencileri

MİLLETLERARASI TURİZMİN TANIMI: İnsanların turistik amaçlarla yabancı ülkelere geçici seyahatleri ve konaklamaları, turizm işletmelerinin ürünlerini satın almalarıyla ilgili olaylar ve ilişkiler bütünüdür.

EKSKÜRSİYONİST (GÜNÜBİRLİKÇİ): Gittiği ülkede 24 saatten az kalan kişidir.

YABANCI TURİST: Devamlı yaşadığı ülkeden başka bir ülkeye turistik amaçlarla seyahat eden, konaklayan ve turizm işletmelerinin ürettiği hizmetlerden yararlanan kişidir.

YERLİ TURİST: Kendi ülke sınırları içerisinde devamlı oturduğu kentten başka bir kente seyahat eden, konaklayan ve turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetlerden yararlanan kişidir.

İNSANLARI TURİZM HAREKETLERİNE YÖNELTEN SEBEBLER

1-MERAK: İlk çağlardan beri günümüze kadar, insanları seyahat etmeye teşvik eden etmenlerden biride merak duygusudur. Merak insanların psikolojik yapıları itibariyle bilinmeyeni bulmak, görmek arzusudur.

Turistin aradığı şey yeni yerler görmek yeni insanlar tanımak değişik kültürleri araştırmak, duyduğunu okuduğunu yerinde incelemektir.

Örneğin Evliya çelebi merak duygusuyla gittiği yerlerinin tarihi ve coğrafyasını incelemek için bütün Anadolu'yu ve Trakya'yı dolaşmıştır.

2- DİN: İnsanlar dini açıdan kutsal sayılan yerleri ziyaret etmek, dinsel törenlere katılmak ve izlemek amacıyla zaman zaman seyahat ederler.

-Hıristiyanların Efes deki Meryemana evini ve Roma'yı ziyaret etmesi,
-Müslümanların Mekke ve Medine'yi ziyaret etmesi için "Hacca gitmeleri" gibi
-Yurdumuzda dini bakımdan kitleleri çekecek çok sayıda eski tapınak ve hadiseler vardır.

-Nuh gemisinin Ağrı dağının üzerinde bulunması
-İbrahim peygamberin ateşe atıldığı yerin Urfa ilimizde olması
-Meryem Ananın son yıllarını geçirdiği evin Efes'te olması,
-Noel babanın kendisi sayılan "Aya Nikolas'ın mezarının Antalya'da bulunması
-Peygamberimize ait kutsal emanetlerin Topkapı sarayında sergilenmesi
-İslam alemine ait büyük alim ve evliyaların türbelerinin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunması

3- KÜLTÜR VE EĞİTİM: İnsanların sanat eserlerini müzeleri görmek ulusal ve uluslar arası seminer ve kongrelere katılmak için seyahat etmek zorunda kalırlar.

Bu seyahatleri sırasında gidilen yerin tarihi ve turistik yerleri ziyaret edilir. Böylelikle bu kişiler turizm olayına katılmış olurlar.

4- DİNLENME VE EĞLENCE: İnsanları çalışma temposunun verdiği yorgunluk ve stresinden kurtulma, fiziksel ve psikolojik olarak dinlenmek için seyahat ederler. Seyahat edilen yerde eğlenerek dinlenerek rahatlarlar.

5- SPOR: Her yıl düzenlenen bölgesel ulusal, uluslar arası spor karşılaşmalarına katılmak ve izlemek için seyahat ederler. Yazın su sporların yapmak için kıyı turizmine

katılırken, kışın ise kış sporlarına katılmak için kış sporlarının yapıldığı yerlere gidilmesi gibi.

Örnek olarak:

- Çoruh nehrinde ve Antalya Köprülü kanyonda yapılan Kano ve rafting sporları,
- Bursa-Uludağ, Bolu-Kartalkaya, Erzurum –Palandöken, Kayseri-Erciyes, Antalya-Saklıkent, Ankara-Elmadağ, gibi Kayak merkezlerinde yapılan kayak sporları
- Avcılık sporları
- Dağcılık sporları

6-SAĞLIK (TEDAVİ) : İnsanların sağlıklarına tekrar kavuşmak için deva bulabilecekleri yerlere seyahat etmeleridir. Bu amaçlar insanlar sağlık merkezlerinin, kaplıcaların, içmecelerin bulunduğu yerlere gidip tedavi olurlar.

7-SNOBİZİM: İnsanlar bazen moda uymak, arzularını, kıskançlık duygularını tatmin etmek için seyahat ederler. Yani falanca yerde tatil yaptık, tatilimi şurada geçirdim. Düşüncelerle insanların seyahat etmesidir.

8- Dost ve Akraba ziyareti

9- Alışveriş

10- Macera

11-Kendi başına buyrukluk

12- Monotonluktan Kurtulma

13-Dünyayı tanımak

gibi nedenlerle insanlar seyahat ederler.

TÜRKİYE'NİN ÖZEL KONUMU: Türkiye Eski Dünya karaları olan Asya, Avrupa ve Afrika'nın birbirine en çok yaklaştığı sahada, Atlas Okyanusu'ndan, bu büyük kara kütesinin içerlerine doğru 3 000 km boyunca sokulmuş bulunan Akdeniz havzası içinde yer alır. Kabaca paraleller doğrultusunda uzanan Türkiye, doğudaki Asya'dan, batıdaki Avrupa'dan sayılan iki parçadan meydana gelir. Kuzeyde ve güneyde yüksek kenar dağlarla (Güneyde Toroslar, kuzeyde ise Karadeniz Dağları) çevrilmiş, kabaca dikdörtgen biçimli kütleli bir kara parçası olarak Asya'nın gövdesinden Avrupa'ya doğru uzanan Anadolu'nun, Asya'nın geri kalan büyük kısmından (Asia major) farklı, ileri bir kültür alanı olması nedeni ile Küçük Asya (Asia minor) olarak adlandırılmıştır. Kabaca üçgene benzetilen Trakya ise Avrupa kıtasında yer alan topraklarımızdır. Balkan yarımadasından Anadolu'ya doğru huni biçiminde sokulan bu sahaya eskiden Paşaeli ve Rumeli adı verilirdi. Hem bir Asya, hem bir Avrupa ülkesi olarak Türkiye 814 578 km²'lik yüz ölçümü ile (İzdüşüm alanı ise 779 452 km² dir.), İran dışında bütün komşularından ve Rusya Federasyonu dışında Avrupa ülkelerinin her birinden daha geniş yer kaplar. Bu alansal genişlik ve doğu-batı sınırları arasında 1 600 kilometreyi aşan, kuzey-güney doğrultusunda 475-650 kilometre arasında değişen büyük mesafeler, konum, relief ve

iklim özelliklerinin etkileri ile birlikte, ülke sınırları içinde farklı coğrafi bölgelerin meydana gelmiş olmasına yol açan başlıca sebeplerden biridir.

TÜRKİYE'NİN MATEMATİK KONUMU: Biçim bakımından Türkiye toprakları, paraleller doğrultusunda uzanan bir dikdörtgene benzer. Bu dikdörtgen kabaca 42° (Sinop'ta İnceburun 42° 06') ve 36° (Hatay'da Topraktutan (Beysun) köyü civarı 35° 51') kuzey paralelleri ile sınırlanır. Ülkenin en batı (Gökçe adada Avlaka burnu 25° 40' E) ve en doğu (Küçük Ağrı'nın doğusu 44° 48') arasında yaklaşık 19 derecelik bir boylam farkı vardır. Doğu ve batı sınırları arasındaki mesafe, Türkiye'yi ortalamayan 39° paraleli boyunca 1650 kilometreyi bulur. Ülkenin doğu ve batı bölgeleri arasındaki bağıntıyı ve kaynaşmayı yüzyıllar boyunca güçleştirmiş ve geciktirmiş olan bu uzun mesafe, aynı zamanda Türkiye'nin doğu ve batı sınırları arasında 76 dakikalık yerel saat farkına da yol açar.

ÜLKEMİZİN TURİZME KONU OLAN DOĞAL ÖZELLİKLERİ

YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: Alp Orojenik kuşağı içerisinde yer alan Türkiye, 1132 m'lik ortalama yüksekliği ile oldukça yüksek bir ülkedir. Türkiye'de deniz seviyesine yakın olan alanlar; Türkiye yüzölçümünün az bir kısmını kaplamaktadır. Örneğin 0-500 m. yükselti basamağında Türkiye'nin % 17.5'i, 1000-2000 m. yükselti basamağında, 15 2000 m.'nin üzerinde ise % 10'u bulunmaktadır. Rusya Platformu ile Arabistan bloğu arasında sıkışarak yükselen Anadolu'nun kuzeyinde Alp-Himalaya Dağ sisteminin ülkemizdeki kuzey kolu olan Karadeniz Dağları, güneyinde ise aynı dağa sisteminin ülkemizdeki güney kolu olan Toros Dağları uzanmaktadır. İç bölgeleri denizden ayıran bu kenar dağlar, ülkemizin doğusuna doğru gidildikçe yükselmekte ve birbirine yaklaşmaktadır. Doğu Anadolu bölgesinde dağ sıraları; sıradağ özelliği göstermekten ziyade, bu bölgedeki geniş alanlar kaplayan penneplen satıhtan ve bu penneplenlerin akarsularla yarılması sonucu oluşan plato düzlükleri üzerinde tek dağ, sıradağ özelliği göstererek uzanmakta veya fay hatları üzerinde volkan konileri halinde yükselmektedirler.

Oldukça engebeli bir yapıya sahip olan Türkiye'de ovaların kapladığı alanlar çok azdır. İç bölgelerdeki ovalar genellikle dağlar arasındaki tektonik depresyonlar arasında sıkışmışken, kıyı bölgelerinde ise delta ve kıyı ovası şeklinde görülmektedirler. Bu plato düzlüklerine gömülmüş tekil ovalar ile akarsu vadilerini teşkil eden depresyonlar yerleşmelerin olduğu başlıca yerlerdir. Bu ovaların yükseltisi de yer yer değişmektedir. Örneğin Iğdır ovası 875 m. yükseltiye sahip iken Van ovası 1720 m., Erzurum ovası 1850 m. Başkale ovası 2300 m., Yüksekova 2000 m. yüksekliktedir. Üzerinde devamlı yerleşmelerin olduğu bu ovalar, dolayısıyla farklı coğrafi özelliklere sahiptir. Sanıldığı gibi Doğu Anadolu Bölgesi dağlık bir saha değildir. Burada yükseklik ve dağ kavramını birbirine karıştırmamak gerekir. Doğu Anadolu'daki Iğdır Ovası 875 m. yüksekliğe sahip olmakla beraber Batı Anadolu'daki bir dağın zirvesiyle aynı yüksekliktedir.

İç Anadolu Bölgesi'ndeki platolar genellikle neojen (III.jeolojik zaman) kireç taşları ile kaplı iken, Doğu Anadolu'daki platolarımız ise Volkanik malzemelerden oluşmaktadır.

3.Jeolojik zamanda başlayan volkanik aktiviteler, 4.Jeolojik zamanda da (Kuvaterner) devam etmiş ve özellikle İç Anadolu ile Doğu Anadolu bölgelerinde volkanik dağların oluşmasına yol açmıştır. Ülkemizdeki en genç volkanik püskürmeler Ege Bölgesi'nde Kula çevresi ile Akdeniz Bölgesi'nde Ceyhan ve Hassa çevresinde görülmektedir. Volkanik olaylar sonucu meydana gelen volkan dağları ve volkan patlama çukurları da ayrı bir Coğrafi görünüme sahiptirler. (Nemrut, Süphan, Aladağ, Tendürek, Ağrı, Erciyes, Hasandağ, Karadağ, Karacadağ, Acıgöl ve Meke Tuzlası maarı (patlama çukuru)

Tektonik hareketler sonucu meydana gelen kıyılarımızda da farklı özelliklere sahip; ovalar, plaj ve kumsal alanların her biri ayrı bir doğal güzelliğe sahip olarak meydana gelmişlerdir.

Türkiye'de yer kabuğunu şekillendiren en önemli unsur akarsulardır. Diğer şekillendirici gücü oluşturan yeraltı suları, dalga ve akıntılar, rüzgârlar ve buzullar ise dar sahalarda etkili olmaktadır. Yeraltı sularının etkisiyle oluşmuş olan karstik şekillere çoğunlukla Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerindeki kireç taşlarının yaygın olduğu sahalarda rastlanmaktadır. Dalga ve akıntılar ise kıyılarımızın şekillenmesinde rol oynamaktadırlar. Rüzgârlar sınırlı olarak Konya-Karapınar çevresinde etkili olmuşlardır. Buzulların aşındırma etkileri ise ülkemiz dağlarının yüksek kesimlerinde (2300 m. ve yukarılarında) etkili olmuş ve olmaktadır.

Ülkemizin bulunduğu sahada meydana gelen düşey ve yatay hareketler akarsu şebekesini de etkilemiştir. Türkiye'nin bulunduğu sahanın kubbeleşmesi ve çevre sahaların torbalaşarak çökmesi sonucu eski drenaj kanalları birçok yerde terkedilmiş ve merkezden çevredeki çukur alanlara (Karadeniz, Ege, Akdeniz, Hazar ve Mezopotamya) yönelen akarsulardan oluşan, ana çizgileri ile ışınsal karakter gösteren bir akarsu ağı görüntüsü ortaya çıkmış, Doğu Anadolu bu suretle çevredeki ülkelerin su deposu haline gelmiştir.

İKLİM

Memleketimizin kıyı bölgelerinin bazılarında yılın birkaç ayı denize girilebildiği halde, bazılarında bu süre 5-6 ayı bulmaktadır. Bu durum Türkiye'nin turizm faaliyetinin de iklimin oluşturduğu bir sınırlamayı bölgelere göre karşımıza çıkarmaktadır. Akdeniz ve Ege bölgesi kıyılarında Mayıs'tan Ekim sonuna kadar deniz turizmi faaliyetleri uzamış bulunmaktadır. Bu süre zarfında deniz suyu sıcaklıkları 20-28° arasında güneşlenme süresi ise fazladır. Marmara ve Karadeniz kıyılarımızda, Mayıs sonu Eylül sonu arasındaki 4 aylık devrede deniz suyu ortalama sıcaklığı 20-25°C arasındadır. Kıyı bölgelerinin

dışında, iklimin sınırladığı turizm faaliyeti birkaç gün ile birkaç hafta arasında sadece gezip, görmek, eğlenme ve dinlenme şeklinde olmaktadır. Bu faaliyetler ise; Yayla Turizmi, Spor Turizmi (kayak, su sporları) ve Alpinizm şeklindedir.

FLORA VE FAUNA (BİTKİ VE HAYVAN TOPLULUKLARI)

Türkiye arazi yapısı, yükseklik farkları, durgun suları ve akarsuları ile değişik iklim ve toprak çeşitleri dolayısıyla çok değişik bitki türleri ile bir bitki coğrafyasına sahiptir. Bitki dünyasının en ilkel gruplarından olan algelere rastlanır. Deniz, göl ve akarsularımızda yoğun kirlenmeden dolayı bazı türler biyolojik açıdan ölü hale gelmiştir. Algler; yeşil, esmer ve kırmızı türler halinde görülür.

Türkiye'de çeşitli mantarlar yaygın olarak bulunur. Şapkalı ve yumru mantarların bir bölümü tarih çağlarından bu yana besin maddesi olarak kullanılır. Son yıllarda 50'ye yakın şapkalı mantar türü tespit edilmiştir.

Türkiye'de 360'a yakın yosun turu, 60'dan fazla Eğrelti otu türü mevcuttur. Eğrelti otu familyasından At Kuyrukları ve Kibrit otları nemli ve sulak alanlarda görülür. Bilhassa Doğu Karadeniz bölümünde yaygındır. Türkiye'de en zengin türü temsil eden çamgiller familyasıdır. Bu familyanın 4, servigiller familyasının 2, porsukgiller familyasının 1, ardıç 8, çam 5, köknar 2, ladin-sedir-porsuk 1, deniz üzümünün 3 türü vardır.

Türkiye'de yaprağını döken ağaçlarda geniş yayılma gösterir. Bunların başında 18 türle meşe; bunu kayın, gürgen, karaağaç, kestane, kızılağaç, akça ağaç, çınar, fındık, dişbudak, ıhlamur, söğüt, kavak, çitlembik, üvez türleri ile Türkiye'ye has Sığla Ağacı (Liquidambar Orientalis) görülmektedir.

Sulak alanlarda; saz, kamış, hasır otu, kofa gibi bitkiler geniş topluluklar oluşturur. Su yüzeyini kapayan nilüfer gibi bitkilerin yanında, derin olmayan gollerde yetişen ördek otu, ördek mercimeği, su mercimeği ve çeşitli türdeki su altı bitkilerine rastlanır.

Türkiye'de doğal ortamın oluşturduğu hayvan türleri de sayısızdır. Bu türler ile Zoocoğrafya ilgilenir.

Türkiye'de bulunan yaklaşık 50 çok hücreli hayvan grubundan 1800 civarında tür mevcuttur. Omurgalılardan; kurbağalar, sürüngenler, balıklar, kuşlar, memeliler çok sayıdadır. Kurbağaların 18 türü vardır. Sürüngenler ise; kaplumbağa, yılan ve kertenkele familyasındaki (36 yılan, 49 kertenkele, 8 kaplumbağa) türleri oluşturur.

Yapılan çalışmamalar sonucu 26 familyaya bağlı 192 tür belirlenmiştir.

İç sularda yaşayan balık türleri ise Yılan balığı, alabalık, göl alabalığı, Abant alabalığı, turna, sazan, karabalık. İnci kefali, tatlı su kefali, kızılkanat, gümüş, bodur sazan, kayabalığı, çapak, kadife balığı, karaburun, tahta balığı, sudak, tatlı su levreği vb. dir.

Türkiye'de 421 tür kuşun yaşadığı bilinmektedir. Bunların 241'i Türkiye'de kuluçkaya yatmaktadır. Bu türlerin 142'si yerli, 99'u yaz göçmendir. Yaz göçmenleri ilkbaharda Türkiye'ye gelmekte, kuluçkaya yatıp yavrularını büyüttükten sonra güneye göç etmektedir. 180 kuş türü de göçmendir. Bunların bir kısmı Türkiye'de kışlamakta, bir kısmı da göç sırasında sürekli kalmaktadır. Sulak alanlardaki kuşların büyük bölümü göçmendir.

Türkiye'de yaşayan 118 tür memeli hayvandan bir kısmı sulak alanların çevrelerinde, birkaçı da beslenme yönünden suya bağımlı olarak gol ve akarsu kıyılarında yuvalanarak yaşarlar. Bunun en belirgin örneği su samurudur.

Sulak alanlar çevresinde yaşayan türler; yaban domuzu, tilki, çakal, saz kedisi, alacasansar, su samuru, gelincik, tavşan, su faresi, cüce fare, tarla faresi, su sivri faresi, bataklık sivri faresi.

Göller

Türkiye gol bakımından komşularımıza nazaran sayı ve çeşit bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Geçici bataklık ve gölcükler hesaba katılmazsa bile sürekli gollerin sayısı 300'u aşmakta ve toplam alan 9.861 km²'yi bulmaktadır. Bu gollerin bir kısmından ulaşım, sulama, enerji, kullanma suyu ve maden üretiminde faydalanılmakla beraber, büyük bir bölümü doğal güzellikleri sebebiyle önemli turizm faaliyetlerine sahne olmaktadır.

Marmara Bölgesi Gölleri

Bu göller; Manyas, Ulubat, İznik, Sapanca, Terkos, Büyük ve Küçük Çekmece gölleridir.

Manyas Gölü (Kuşgölü):

Marmara denizi güneyinde 178 km² alanlı, tektonik kaynaklı bir tatlı su gölüdür. Derinliği yazın 1.5 m.ye kadar iner. En derin yeri 10 m. kadardır. Göl çevresi sazlık ve kamışlıktır. Bu alan, çeşitli kuşların yuvalandığı bir yerdir. Evliya Çelebi seyahatnamesinde bu durumdan bahsetmektedir. İ.Ü. Fen Fak. Eski Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Kurt KOSSWIG bu alanı 1938'de keşfetmiş burayı bir kuluçka yeri olması sebebiyle Kuş Cenneti olarak adlandırmıştır. 1959 yılında milli park olarak ilan edilmiştir. 1976 yılında Avrupa Konseyince iyi korunduğundan "A" sınıfı Avrupa Diploması ile ödüllendirilmiştir.

Kuş gölü ve milli parkta 239 kuş türü vardır. 66 kuş türü kuluçkaya yatar. Göç sırasında göle uğrayan, konaklayan, kışlayan tür sayısı 155' dir. Burası aynı zamanda kuşların ana göç yoludur. Bu milli parkta 3000 çift kuş kuluçkaya yatmaktadır. Yavruları

ile birlikte sayılar 15 bindir. Buraya bir yılda uğrayan, konaklayan, barınan kuş sayısı 2 milyondur.

Ne var ki bu tabii manzara; akarsu atıkları, evsel atıklar, sanayi atıkları, hayvansal atıklar, tarımsal atıklar, çevre tahribi ve parazitler yüzünden bozulmaktadır.

Ulubat Gölü

136 km² alanlı tektonik kaynaklı tatlı su gölüdür. Gölü Kırmasti çayı besler. Kıyıları Nilüferler ile kaplıdır. Bu göl kuşların göç yolu üzerindedir. Çevresindeki otlar ve sazlar, kuşlar için kuluçka yeridir. Göldeki kirlilik canlı türlerini tehdit etmektedir. Sanayi atıkları ve evsel atıklar ise gölün tabii manzarasını bozmaktadır. Burası önemli bir turistik alandır.

Durusu (Terkos) Gölü:

Durusu Gölü, İstanbul'a içme suyu sağlayan 25 km² alanlı ve İstanbul'a 50 km. uzaklıkta hafta sonu ziyaretleri için bir mesire yeridir.

ULUDAG üzerinde; Aynalı Göl (2300 m.). Kilimli Gölü (2330 m.), Kara Göl (2350 m.) gibi buzul gölleri (sirk) turizm bakımından ilginç yerlerdir. Bu göller Uludag Milli Parkı alanında yer alır. 12 bin hektarlık bu sahada değişik bitki örtüsü katlarının dikey yönde sıralandığı, kayak sporları nedeniyle de her mevsim turist çekmektedir.

Karadeniz Bölgesi Gölleri

Göl sayısı ve kapladığı alan bakımından fakir bir bölgemizdir.

Bolu sınırları içindeki Abant Gölü, 1.3 km² alanlı alüvyal set gölüdür. Çevresindeki dağlar üzerinde yükselen ormanlarıyla her şehir ve bölgeden turist çekmektedir. Göl çevresi nilüferlerle kaplı, suyundaki alabalığı ile ünlüdür. Ulaşımın kolaylığının sağladığı avantajlarla yaz mevsiminde sürekli bir sayfiye yeridir. Kış mevsiminde ise bir dinlenme yeri olarak zaman zaman kendine turist çekmektedir.

Bolu şehir merkezine 10 km. uzaklıkta Aladağlar üzerinde bulunan Gölcük Gölü bir suni set gölüdür. Göl ve çevresi doğal güzellikleri sayesinde yılın her mevsiminde çok sayıda yerli ve yabancı turisti buraya çeker.

Bolu'nun kuzeydoğusunda Mengen dağları üzerinde yer alan derin vadilerin önünün heyelanlarla kapanması sonucu oluşan doğal set gölleri Yedigöller olarak adlandırılmıştır. Büyükgöl, Deringöl, Küçükgöl, Nazligöl, Sazlıgöl, Sarıgöl, Seringöl adlarını taşırlar. Alabalık üretme istasyonu vazifesi gören bu göller çevresindeki iğne yapraklı ormanlarla doğal turistik bir merkezdir. 1965'de milli park alanı olarak kabul edilmiştir

Göynük ilçesindeki Sünnet Gölü, Mudurnu'daki Sülük Gölü başlıca dinlenme alanıdır.

Orta Karadeniz Bölümünün küçük göllerinden biri olan Gölbeyli (Boraboy) Gölü 0.9 km² alanlı Amasya'ya 55 km. uzaklıkta tabii set gölüdür. Güney ve güney batısında yer

alan Akdağlar (2062 m) üzerindeki çam ormanları, Amasya ve Samsun halkı için bir dinlenme yeridir. Göl kıyısında dinlenme evleri kurulmuştur.

Doğu Karadeniz bölümünde; Trabzon'un 10 km. batısında Sera vadisi üzerinde 1950 yılındaki Sera heyelanı sonucu oluşan Sera Gölü, 4 km. uzunlukta ve 55 metre derinliktedir. 1989'da Trabzon'da meydana gelen sel ve heyelan felaketi ile alanı daralmıştır.

Doğu Karadeniz bölümünde Tortum çayı üzerinde 8 km² alanlı heyelan set gölü olan Tortum Gölü ve suları 48 m. yüksekten düşen şelalesi ile Erzurum çevresi halkı için bir turistik merkezdir.

Doğu Anadolu Bölgesi Gölleri

Turistik değeri olan göller; Hazar Gölü, Çıldır Gölü, Nemrut Gölü, Keban Gölü ve Van Gölü'dür.

Van Gölü; 3713 km²'lik yüzölçümü ile ülkemizin en büyük gölüdür. Van şehir merkezine 5 km. uzaklıkta tektonik-set gölüdür. Deniz yüzeyinden 1646 m. yükseklikte, en fazla 450 m. derinliktedir. Kuzeydoğusunda Adir, doğusunda Çarpanak ve güneyinde Akdamar Adası bulunmaktadır. Gölde, Van-Tatvan arasında feribot seferleri yapılmaktadır. Yaz aylarında Akdamar, Adir ve Çarpanak adalarına turistik amaçlı seferler düzenlenir. Bu adalar içinde en fazla ziyaret edilen Akdamar adasıdır. Gevaş ile Akdamar adası arasında ilkel tekneler işlemektedir. Göl ve çevresi turistik amaçlara çok elverişlidir. Hafta sonları ve yaz mevsiminde çok sayıda yerli ve yabancı turist çekmektedir. Van'ın Edremit kasabası göl kenarında en fazla ziyaret edilen yerlerden biridir. Fakat ne yazık ki, bu kesimde Van çimento fabrikasının atıkları, göl sularını kirleterek göl suyunun rengini, ayrıca doğal yeşillikleri tahrip eder hale gelmiştir.

Bölgede turistik önemi fazla olan yerlerden biri de Nemrut Dağı (2935 m.) üzerindeki 12 km² alanlı Nemrut krater gölüdür. Hilal şeklindedir. 150 m. derinlikte 5 km uzunluk ve 2,5 km. genişliktedir. Nemrut gölü, dünyanın sayılı büyüklükte bir tabiat harikasıdır. Nemrut Dağı'nın Kalderasında (Patlama Çukuru) bir çanak içinde yer alır. Çanağın yamaçları, parlak ve siyah volkancamı (Obsidiyen) taşları ile volkanik süngertaşlarından oluşmuştur. Güneşin doğuşu ve batışı sırasında çeşitli renklerde ışın demetleri göl sularına yansımakta ve doğal bir manzara oluşturmaktadır. Nemrut kraterinde ayrıca "Ilgöl ve Küçükgöl" adıyla 2 krater gölcüğü daha vardır.

Elazığ sınırları içinde HAZAR (GÖLCÜK) GÖLÜ çevresinin turistik merkezidir. Hazarbaba Dağı ile Mastar Dağı arasında tektonik bir depresyonda yer alır. 70 km alanlı ve 250 m. derinliktedir. Doğal güzellikleri ile çevresinin turistik merkezidir. Sivrice dolaylarında çeşitli kuruluşlara ait dinlenme ve eğlenme tesisleri bulunmaktadır. Hafta sonu ziyaretleri ile fazla sayıda insan, burayı ziyaret eder.

Elazığ ili sınırları içinde kalan Keban Baraj Gölü 675 km²'lik alanı ile en büyük baraj gölüdür. Van gölü ve Tuz gölünden sonra 3. büyük gölümüzdür. Karasu ile Murat ırmaklarının birleştiği Keban boğazının önü bir set ile kapatılmıştır. Göl çevresi rekreasyon planlaması tamamlandığı zaman ülkemizin en önemli turizm merkezlerinden biri haline gelebilecektir.

İç Anadolu Bölgesi Gölleri

Obruk platosu üzerinde irili ufaklı karstik göller yer alır. Kalker, jips ve dolomit gibi eriyebilen taşların bulunduğu yerlerde kimyasal aşındırma sonucu 50-300 m. derinlikte çuval biçimdeki çukurluklarda suların birikmesi ile oluşmuştur. Obruk bucağının 4.5 km. kuzeyindeki Obruk gölü 150 metre derinliktedir ve bilimsel amaçlı gezilere sahne olmaktadır. Karapınar yakınlarında Çıralı Obruk Gölü, Konya-Karaman yolu üzerindeki Gölhöyük Gölü, çevresinin en ilginç Obruk gölleridir. Bu göller çevresinin kurak alanları içinde gününbirlik bir dinlenme yeridir. Fakat bu potansiyel yeterince değerlendirilememiştir.

Karapınar-Ereğli yolu boyunca ve bu yolun güneyinde yer alan Meke Tuzlası Gölü ile Acıgöl ilginç bir krater gölüdür. Meke Tuzlası (Tuzla gölü) Gölü iç içe girmiş iki gölden oluşur. Bu göl dünyanın en önemli tabiat harikasıdır. Yazın suları çekilen göl yatağındaki tuzlar tek el tarafından işletilir. Karacadağ volkanik kütlesi üzerinde bulunan Acıgöl suları acı olan derin bir göldür.

Bu bölgenin doğal turizm kaynağı Sultan Sazlığı Yöresi'dir. Develi-Yeşilhisar ve Yahyalı üçgeni arasında Manyas Kuş cennetinden sonra ikinci doğal bir turistik alandır. 100 km²'lik bir alan kaplayan bu sahada 160 kuş türü kuluçkaya yatar. Sonbahar ve kış mevsiminde yöreye 700-800 bin kuş gelir. En önemli kuş türü Flamingolardır (40-50 bin). Mevcut sulak alandaki kuraklığın bu canlı hayatı olumsuz etkilemesinden dolayı D.S.İ. tarafından Ağcasar ve Kovalı barajlarından kanallarla Kuş Cenneti'ni oluşturan Yay ve Çöl Göllerine su verilmektedir.

İç Anadolu bölgesinin diğer turistik gölleri; Mogan, Eymir, Çubuk I, Bayındır, Kurtboğazı ve Çubuk II gölleridir.

Mogan gölü, Ankara'nın güneyinde Gölbaşı kasabası yakınındaki Gölbaşı (Mogan) deresi çöküntüsünün önü birikinti konisi ile tıkanarak oluşmuştur. Bunun biraz güneyinde Emir (Eymir) Gölü yer alır. Bu göl de aynı şekilde meydana gelmiştir. Ankara şehri içinden geçen İncesu deresi bu göllerden dolayısıyla Gölbaşı deresinden beslenir. Bu göller ve çevresi Ankaralılar için bir eğlenme ve dinlenme yeridir. Mogan gölü, su sporları "Kürek sporları" merkezi olarak önem taşır. Çevresinde motel ve dinlenme tesisleri bulunur. Çubuk I ve II barajları ile Bayındır ve Kurtboğazı barajları Ankaralıların

kullanma suyu ihtiyacını karşılar. Barajlar çevresindeki yeşil alanlar Ankaralıların hafta sonu ziyaretlerini yaptıkları dinlenme alanlarıdır.

1620 km² alanlı 2 m. derinlikte, denizden 900 m. yükseklikte dünyanın sayılı tuzluluktaki (binde 329) göllerinden biri de Tuz Gölü'dür.

Akdeniz Bölgesi Gölleri

Eğridir ve Beyşehir Gölleri çevresi ile doğal bir manzaraya sahiptir. 468 km² alanlı Aksu Çayı ayağı ile suları 16 km. güneyde Kovada Gölüne boşalan EĞRİDİR GÖLÜ turizm potansiyeli yüksek olan bir gölümüzdür. 25 m. derinlikte olan bu gölün güney kenarında Eğridir kasabası yer almıştır. Gölün kuzeyi Hoyran Gölü, güneyi Eğridir Gölü adını alır. İçinde; Yeşilada ve Canadalari yer alır. Yeşilada'da yerleşmeler vardır. Turizm yönünden pek değerlendirilmemiştir.

656 km² alanlı Beyşehir Gölü; Van ve Tuz gölünden sonra 3büyük doğal gölümüzdür. Gölün fazla suları Çarşamba çayı ile Çumra ovasına boşaltılır. Göl içinde; Mada, Kısıfan, Kızıkses, Heybeli, Kozak gibi adalar bulunur. Bunların 2'sinde yerleşmede mevcuttur. Bu göl turizm değerleri yönünden zengin olmakla beraber, kamu kuruluşlarına ait bazı tesisler dışında turistik tesis yoktur.

Akdeniz Bölgesinde turistik değeri olan Seyhan Baraj Gölü Adana halkı için Manavgat Çayı üzerindeki Oymapınar Baraj Gölü Antalya halkı ve yabancılar için bir eğlence ve dinlenme yeridir.

Burdur gölü çevresi birer kuş yöresidir. Isparta şehir merkezine 13 km. uzaklıkta Gölcük Krater Gölü, Dedegöl dağlarının zirvesinde bulunan Karagöl buzul gölü ziyaretçilerin ilgi alanıdır.

Ege Bölgesi Gölleri:

Büyük Menderesin ağzında Tarihi Milet harabeleri yakınında kıyı kordonu ile denizden ayrılmış bir göl olan Bafa Gölü (60 km²) yer alır. Çevresinde turistik moteller inşa edilmiştir. Ayrıca Demirköprü (47,7 km²) ve Kemer Baraj (14.8 km²) gölleri doğa manzaraları ile huzur verici, dinlendirici ormanlık bir sahada bulunur.

Kuş Cennetleri

Ülkemizde toplam 1.2 milyon hektar sulak alan mevcuttur. Bu alanlar kuş cennetleri için elverişli birer doğal ortamdır. İç Anadolu Bölgesi'nde; Çavuşçu, Akşehir, Eber gölleri ile Sultan sazlığı. Ege Bölgesi'nde; Marmara gölü çevresi, Çamaltı tuzlası çevresi. Akdeniz Bölgesinde; Burdur ve Suğla gölleri çevresi. Marmara Bölgesi'nde; Manyas gölü, Sakarya deltasında Akgöl, Meriç deltasında Gala gölü. Karadeniz Bölgesi'nde; Bafra ovasındaki Balık gölü ve çevresi başlıca kuş cennetleridir. Gediz Deltası sazlıklarında ve Çamaltı Tuzlası yöresinde 10 bin adet flamingo, binlerce ördek türü, kız kuşları, balıkçıl, pelikan,

kuğu türleri vardır. Bunların bir kısmı göçmendir. Afrika'dan ilkbaharda Birecik yakınlarına gelen Kelaynak kuşları kalker kayalıklarda yuvalarını yaparak yavrulamakta, sonbaharda tekrar Nil Nehri kıyılarına göçmektedirler.

Çağlayanlar

Yeryüzünün en ilginç tabiat harikalarından biridir. Yatağında akmakta olan bir akarsuyun, eğim kesintisinden dolayı yüksekten düşerek akmasına çağlayan denir (Niyagara 60 m., Victoria 100 m., Tortum çağlayanı 46 m/den düşer). Ayrıca akarsularımızın bazıları üzerinde "Rafting" denilen spor turizmi yapılmaktadır. Çoruh ve Manavgat ırmaklarında olduğu gibi.

Tortum Çağlayanı:

Erzurum'a 108 km. uzaklıktaki Tortum çayı vadisinin batısındaki Kemerlidağ'dan kopan bir kütleinin vadinin önünü tıkararak Tortum Gölü'nü oluşturmuştur. Bu göl sahasında biriken sular 46 m. yükseklikten aşağı düşerek Tortum Çağlayan'ını meydana getirmiştir. Daha sonra dökülen sular yeni bir yatak boyunca eski vadisine kavuşmaktadır.

Düden Çağlayanı:

Kestel Gölü'nün (polye) suları subatanlarla yerin derinlerine sızarak Antalya'nın 30 km. kuzeyinde Kırkgöze (Pınarbaşı) çevresinde, çok sayıda gözeler halinde çıkarak 2 km. güneyde kalker kayalıklar arasına şiddetli gürültülerle dökülerek kaybolur. Subatan (suyutan) adını alan bu alana Kırkgöze adı verilmiştir. Kırkgöze çevresinde yeraltına dalan Düden çayı, Antalya'nın 10 km. kuzeybatısında Varsak köyü yakınlarında fışkırarak tekrar yeryüzüne çıkar. Yaklaşık 200 m. kadar yüzeyde aktıktan sonra yeraltına dalar ve 3 km. kadar yeraltında aktıktan sonra Düdenbaşı denilen yerde yeryüzüne çıkar ve Antalya şehir merkezinin 7 km. doğusunda traverten taraçaları üzerinden geçerek Lara plajı yakınlarında denize ulaşır.

Manavgat Çağlayanı:

Karstik kaynaklarla beslenen Manavgat Çayı suları, Manavgat kasabasının 4 km. kuzeyinde 5m. kadar yükseklikten düşerek çağlayanı oluşturur. Kıyıda 7 km. kadar içerde yer alan Manavgat kasabası içinden geçen bu akarsu çevresinin doğal güzelliği ve üzerindeki tekneleriyle bir turistik mekândır.

Harbiye (Defne) Çağlayanı:

Antakya'ya 5 km. mesafedeki Harbiye kasabasında bulunan karstik kaynaklar, doğal güzellikler ortasında çağlayanlar yaparak akar. Burası yörenin en fazla ziyaret edilen yerlerinden biridir. Bu kaynak suları bir kanala alınmak suretiyle Hidroelektrik santralinin kurulmasına yardımcı olmuştur.

Tarsus Çağlayanı:

Dar ve derin kanyonlar (kapız) içinde akan ve kaynaklarını Bolkar dağlarından alan Tarsus (Berdan) çayı, Kadıncık ve Cehennem derelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Cehennem deresi, Kadıncık deresine karışmadan önce Tarsus Çağlayanı'nı oluşturur. Suları 10 m. yüksekten düşen Tarsus çağlayanı, yörenin turistik merkezi ve rekreasyon alanıdır.

Yerköprü Çağlayanı:

Konya'nın Hadım İlçesi yakınlarında Göksu ırmağı üzerinde bir heyelan sonucu oluşmuştur.

Bend-i Mahi Çağlayanı:

Van'ın Muradiye ilçesi sınırları içinde Van Gölüne karışan Bend-i Mani ırmağı üzerinde doğal güzellikleriyle bir çekim alanıdır.

Güzeldere Çağlayanı:

Düzce'nin Gölyaka ilçesinin sınırları içindeki Bıçkı Deresi üzerinde bulunan Güzeldere Şelalesi 135 m. yükseklikindedir ve estetik yönden yörede ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Güzeldere Şelalesi Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Koruma Genel Müdürlüğü tarafından "Orman İçi Dinlenme Yeri" olarak tescil edilmiştir.

Şelalenin bulunduğu alanda, Kayın, Gürgen, Köknar, Porsuk, Sarıçam, Karaçam, Kestane, Ihlamur, Akçaağaç, Dişbudak, Ceviz, Orman Kavağı, Orman Söğüdü, Orman Güülü, Kara Yemiş, Papaz Külahı ağaçları ile; Böğürtlen, Üvez, Alıç, Taflan, Kantaron Otu, Kardelen, Arap Sümbülü, Siklamen, Menekşe, Dügün, Eğrelti, Fiğ, Burçak gibi bitkilerde görülmektedir.

Yaban hayatı yönünden de bu bölge zengindir. Boz Ayı, Kurt, Tilki, Çakal, Vaşak, Karaca, Geyik, Yaban Domuzu, Sansar, Karatavuk ve Ağaçkakan gibi hayvanlar da bu bölgede görülmektedir.

Samandere Çağlayanı:

Düzce'nin güneydoğusunda, il merkezine 26 km. mesafede yer alan Samandere Şelalesi, Samandere Köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Bulduğu köye adını veren, tabiat olaylarının meydana getirdiği özellikler ile oluşan Samandere Şelalesi, doğal oluşum özellikleri ile Milli Parklar Kanunu gereğince, Orman Bakanlığınca "Tabiat Anıtı" olarak tescil edilmiştir.

Samandere Şelalesinde, büyük ağaçların arasından şiddetle akan sular, beyaz köpükler halinde derin kayalıkların arasında adeta kaynamaktadır. Şelalenin arkasındaki kayanın içinde, doğal olarak oluşan mağara ile bir ara kaybolan sular biraz ilerde tekrar ortaya çıkarak akışını sürdürmektedir.

Aktaş ve Sarıayla Çağlayanı:

Bolu İli Akçakoca ilçesine bağlı Aktaş ve Sarıayla Köyleri sınırları içinde bulunan şelalelerin çevresi, piknik ve yürüyüş yapmak için ideal ortamlar sunmaktadır.

Kopuzbaşı Çağlayanı: Toros Aladağlarından doğmaktadır. Yahyalı ilçesi sınırları içinde bulunur.

Girlevik Çağlayanı: Erzincan yakınlarında bulunur. Doğal güzelliği ile çok sayıda turisti kendine çeker.

KAPLICALAR VE MADEN SULARI:

Suları ılık veya sıcak olan kaynaklara Termal kaynaklar denir. Bu kaynakların çıktığı yerdeki sular bir havuz içine alınarak üstü bir bina ile kapatılmışsa bu yere "kaplıca" üstü açık ise "ılıca" denir. Eğer termal kaynaklar yeryüzüne çıktığında suyun sıcaklığı havanın sıcaklığından normal olarak 9 C° daha fazla sıcak ise "sıcak kaynak" olarak adlandırılır. Bu sıcak kaynaklar çok eskiden beri "şifalı su" adı ile romatizmal hastalıkların tedavisinde kullanılmıştır. 4. zaman volkanizmasına uğramış yerlerle, kırılmalara uğrayan arazilerde bulunmaktadır. Bu kaynaklar Sağlık turizmi açısından çok değer taşırlar. Bu suların dışarıdan gelen sularla karışmamasına özellikle dikkat etmek gerekir.

Suyu sıcak olan sulardan başka; suları soğuk fakat sularında ergimiş bazı mineral bileşikleri bulunan (oksit, karbonat, sülfat, klorür bileşikleri) sulardan içmek suretiyle sağlık yönünden faydalanılır. Bunlara halk arasında içme, içmece denir. Bu sulara genel olarak "Maden Suyu" adı verilir.

Sıcak kaynakların tıbbî ve kimyasal özelliklerini inceleyen bilim dalına "Balneoloji" denir. Bu sıcak suların hastalıkları iyileştirme yöntemine de "Balneoterapi" adı verilir. Ülkemizde 2000'den fazla şifalı su kaynağı bulunmaktadır. Sıcak şifalı sular; "hamam, ılıca, girme, ılısu, kaynarsu, çermik, kaplıca" adıyla anılır. Soğuk olanlar ise; içme, içmece, madensuyu adları verilir.

Bu sulardan halk tedavi amacıyla faydalanır: Su banyosu, duş, buhar banyosu, çamur banyosu şeklinde faydalanmaya dıştan tedavi, bunların içilmesi şeklindeki tedaviye iç tedavi adı verilir. Bu kaynaklar çevresinde, turistlerin ihtiyacına cevap verecek; otel, motel; pansiyonlar kurulmuştur.

Kaplıca suları; romatizma, sindirim bozuklukları, nefrit, felç, siyatik, deri, dimağ yorgunluğu, mide, karaciğer, barsak, nevralsi, kadın hastalıkları, kalp ağrıları, idrar yolları hastalıklarına iyi gelen tedavi edici sulardır. İlıca, kaplıca ve içmecelere insanların tedavi amacıyla geldikleri dikkate alındığında bu tür faaliyetlere sağlık turizmi denir.

Bursa ve Çevresinin Kaplıca ve Maden Suları;

Türkiye'nin en fazla turist çeken yerlerinden biri Bursa şehridir. Bunlar; Çekirge, Bademli Bahçe, Armutlu, Gemlik, İnegöl-Oylat, Mustafa Kemal Paşa, ve Dönbülek kaplıcalarıdır.

Çekirge kaplıcaları; Bursa'nın Çekirge semtindedir. Su sıcaklığı 30-45°C dir. Kaynak sayısı 6 dır.

Bursa şehir merkezindeki diğer kaplıcalardan biri de Bademli bahçe kaplıcalarıdır. Suyunun sıcaklığı 53,4°C ile 83,7°C arasında değişen 7 kaynak mevcuttur.

Bazı özel kuruluşlar Bursa'daki kaplıca sularını oteller içine almak suretiyle bu otelleri sağlık turizmi merkezi haline getirmişlerdir.

Ayrıca Bursa'ya bağlı diğer merkezlerde; İnegöl-Oylat, Gemlik Merkez, M. Kemal Paşa-Dönbülek, Gemlik-Armutlu kaplıcaları bulunmaktadır.

Bursa'nın Çitli Köyünde, İnegöl'e 12 km. uzaklıktaki maden suları mide, karaciğer, safra kesesi, idrar yolları hastalıkları için şifa vericidir. Bursa'nın Soğukpınar bucağına bağlı Çaybaşı köyünde "Uludağ maden suyu" içimi güzel sofraya suyudur.

Yalova ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Yalova şehrine 10 km. uzaklıkta Yalova kaplıcaları bulunur. Gökçedere yakınında yeşillikler ortasında Eski Çağlardan beri faydalanılmaktadır. Cumhuriyet döneminde Atatürk zamanında modern bir hale getirilmiştir. Otelleri 520 yatak kapasitelidir. Su; sıcaklığı 48-62°C arasında, sodyum ve sülfat bileşimli, Oligo-metalik özelliklidir. İçme ve banyo yapma maksadıyla kullanılır.

Balıkesir ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Bu kaplıcalar; Balya, Bigadiç-Hisarköy, Burhaniye-Karaağaç-Ortakçı, Edremit-Güre-Derman, Erdek-Zeytinliada, Gönen Merkez, Gönen-Ekşidere, Manyas-Kum-Yeniköy, Susurluk-Kepekler-Ömerköy, Sındırgı-İlıcaköy-Hisaralan kaplıcalarıdır.

Bunlar içinde en fazla ziyaret edileni Gönen kaplıcalarıdır. Sıcaklığı 77 C°'ye varan bu kaplıca sahası modern otelleri ve banyo tesisleriyle yurdumuzun en fazla ziyaret edilen yerlerindedir. Burada Fizik Tedavi Enstitüsü, Hidroterapi Merkezi, Sualtı Masajları Merkezi, Buhar ve tedavi odaları mevcuttur.

Çanakkale ve Çevresinin Kaplıca ve Maden Suları:

Ayvacık İlçesinde Küçükçetmi-Kızılcaturzası; Bayramiç İlçesinde Ilıcadere-Külcüler-Palamutova; Biga-Kırkgeçit; Çan Merkez-Ozancık-Karakaplıcaları; Ezine-Ekçekeçili-Kestenbol kaplıcaları, Lapseki-Kocabaşlar, Yenice-Hıdırlar başlıca kaplıcalarıdır.

Kestanbol, Ozancık ve Külcüler kaplıcalarında modem banyo tesisleri ve 100 yatak kapasiteli konaklama tesisleri yapılmıştır.

İzmir ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

İzmir ve çevresi kaplıca yönünden zengindir. İzmir merkez ilçede Agamemnon; Bayındır-Dereköy; Bergama-Mahmudiye-Paşa-Güzellik; Çeşme Merkez-Şifne; Dikili Merkez-Nebiler-Bademli; Menemen-Boğazköy; Seferihisar-Cuma-Karakoç-Doğanbey-Dikmenpınarı; Urla-Gülbahçe kaplıcalarıdır.

Bunlar içinde en önemli olanı Balçova veya tarihî Agamemnon kaplıcalarıdır. Eski çağlardan beri faaliyette olan bu kaplıcaların suyu 60 °C sıcaklıktadır.

Çeşme-Şifne kaplıcaları da en fazla ziyaret edilen yerlerden biridir. Çeşme İlçesindeki Çeşme kaplıcaları deniz kıyısında bulunan bir kaplıcadır. Plaj ve kaplıcanın bir arada yer aldığı nadir yerlerden biridir. Otel, motel, dinlenme yerleri, banyo tesisleri ve plajları ile yurdumuzun en fazla turist çeken bir yeridir. 57 °C olan sularından başka çamur banyosu ile ünlü bir turistik alandır.

Bergama'daki Güzellik Kaplıcası, tarihî devirlerden beri önem kazanmıştır. Kadınların güzelleşmek için girdiği ve bugün gezinti yeri olarak önem taşıyan bu kaplıca 35 °C sıcak suları ile çadırli kamp turizmine hizmet etmektedir.

Manisa ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Manisa ve çevresindeki başlıca kaplıcalar şunlardır Alaşehir; Salihli-Sard; Soma-Menteşe; Demirci-Eskihisar-Saraycık; Kula-Şehitler; Turgutlu-Urgancıkta bulunur.

Bunlar içinde en önemi olanı Sard kaplıcalarıdır. Sıcaklığı 95 °C olan bu sular 5 ayrı kaynaktan çıkmaktadır. Modern konaklama tesisleri, gezinti alanları, modern banyoları ile yurdumuzun en fazla ziyaret edilen yerlerinden biridir. Eski çağlarda Lidyalıların başkenti olan Sard yakınında yer almaları ayrıca buranın önem kazanmasına sebep olmuştur. Burada 250 yatak kapasiteli konaklama tesisleri, 50 modern banyosu ile iç ve dış turizme hizmet etmektedir.

Turgutlu'nun Urgancık kaplıcaları iç ve dış tedavi yöntemi ile büyük değer taşımaktadır.

Denizli ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Denizli çevresindeki başlıca kaplıcalar şunlardır: Merkez Gölemez çamur kaplıcası; Merkez Pamukkale Hamamı; Merkez Kavakbaşı çamuru; Karahayıt Ilıcası; Buldan-Kamare kaplıcası; Sarayköy-Ortaşlı-Tekkeköy; Buldan-Yenice kaplıcalarıdır.

Bunların en önemlisi Pamukkale kaplıcalarıdır. Hem kaplıcaların varlığı ve hemde traverten basamakları buraya doğal bir manzara kazandırmıştır. Su sıcaklığı 35 °C olan

bu kaynaklardan içme ve banyo yapma maksadıyla faydalanılmaktadır. Burada modern havuzlar, banyo yerleri ve konaklama tesisleri mevcuttur.

Buldan-Yenice kaplıcası ise tarihî devirlerden beri çamur tedavisi metodu ile faydalanılan 200 yataklı konaklama tesisleri ve banyo yerleri ile önemli bir turizm alanıdır.

Aydın ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Aydın ve çevresinde başlıca kaplıcalar şunlardır: Merkez-İmamköy; Germencik; Alangüllü; Çamurlu; Gümüş ve Söke-Kemer kaplıcalarıdır. Bunlar içinde en önemlileri Alangüllü köyü ile Gümüş köyündeki kaplıcalardır. Alangüllü 60 °C, Gümüş 90 °C'ye varan sıcak suları ile konaklama tesislerine, 120 yatak kapasitesine sahiptir, özellikle bu kaplıcalardan Çamur banyosu şeklinde istifade edilmektedir.

Muğla ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Muğla ve çevresindeki başlıca kaplıcalar; Bodrum-Karaada, Fethiye-Gebeler, Köyceğiz-Kokagirme-Kapniş kaplıcalarıdır.

Bunlar içinde en önemli olanı Sultaniye (Kapniş) kaplıcaları Köyceğiz Gölü kenarında 39 °C sıcaklıkta 5 ayrı kaynaktan çıkmaktadır. Yatak kapasitesi 350'yi bulan modern konaklama tesisleri, havuzları ve banyo yerleri, içme suları ile önemli bir turistik sahadır.

Afyonkarahisar ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Afyonkarahisar ve çevresinde; İhsaniye-Gazlıgöl, Bolvadin-Heybeli-Arapderesi; Merkez-Ömer-Gerçek; Sandıklı-Hudai kaplıcalarıdır.

Bunlar içinde en önemlisi Sandıklı (Hudai) kaplıcalarıdır. Çamur banyosu şeklinde faydalanılır. Sularının sıcaklığı 60-70 °C arasındadır. Bu alanda 8 havuz, 35 banyo yeri, 2 adet buhar odası, 6 çamur. banyosu yeri ve 650 yataklı konaklama tesisleri bulunur.

Gazlıgöl kaplıcaları da 250 yatak kapasitesine sahip bir termal sahadır. Heybeli 150 yatak kapasiteli, gerçek 100 yatak kapasiteli bir turistik alandır.

Türkiye'nin ünlü maden suyu işletmelerinden biri de "Afyonkarahisar Kızılay Maden Suyu" tesisleridir. Afyon'un 22 km. kuzeyinden çıkan bu kaynak sularından ilk çağlardan beri faydalanılmaktadır. Bu şifalı suda; sodyum bikarbonat mevcuttur.

Kütahya ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Kütahya ve çevresi bir kaplıca mahallidir. Burada; Yoncalı, Ilıca, Murat dağı, Göbel, Eynal, Emet, Dereli, Hamamköyü, Sanırık, Yukarı Yoncağağaç, Naşa, Gediz, Aksaz ve Hamam Boğazı kaplıca ve içmeceleri ile ünlüdür.

Yoncalı kaplıcalarının eski bir tarihî vardır. Selçuklular zamanında bir takım tesislere sahip olmuştur. Bugün kullanılan havuz Selçuklulardan kalmadır.

Ilıca kaplıcası Sabuncupınar bucağındaki Işıkkara köyü arazisindedir. Kaplıcanın tarihî eskidir. Burada turistik motel ve oteller vardır.

Murat Dağı kaplıcaları Gediz kasabasında; Murat Dağı'nın batı eteklerinde yer alır. Termal ve klimatik şartların bir arada bulunduğu nadir yerlerden biridir. Su sıcaklığı 34-42 °C arasındadır. Banyo yapma ve içmece olarak kullanılır,

Tavşanlı'nın Göbel kaplıcası da 100 yatak kapasiteli bir konaklama tesisi ile 3 umumî havuzu, bir açık havuzu, banyoları ile şifa vericidir. Simav'daki Eynal kaplıcaları 100 yatak kapasiteli konaklama yerleri ile 2 umumî havuz, 30 özel banyosu vardır.

Bilecik ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Osmaneli'nin Selçuk içmesi ile Söğüt'ün Çaltı kaplıcası başlıcalarıdır. Orman içindeki Selçuk içmesi 18 °C sıcaklığı ile çevresinden ziyaretçi akınına uğrar

Eskişehir ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Sıcak suların normal sular gibi bulunduğu bir kaplıca mahallidir. Belirli bir derinlikte toprak kazıldığında sıcak suya rastlanır. Bu sıcak sular, şehir ortasındaki bir faydan çıkmak suretiyle alüvyonlar içine sızıp birikmişlerdir. Bu suların sıcaklığı 40-48 °C arasındadır.

Tarihî devirler boyunca Eskişehir bu yönü ile değer kazanmıştır. Şehirde bu suları kullanan birçok ev ve hamam vardır. Eskişehir çevresinde ayrıca Sakarya ılıcası (48 °C), Laçın içmecesesi (16. °C), Adahisar içmecesesi (18 °C) de vardır.

Bolu ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Bolu ve çevresi kaplıca ve içmece bakımından zengindir.

Bunlar; Büyük ve Küçük Bolu kaplıcaları, Ömerler maden suyu, Berkköy ve Çepni maden suları, Pavlı Ilicası, Efteni kaplıcası, Gürçam ve Sarcat kaplıcalarıdır.

Bolu kaplıcaları, şehir merkezine 5 km. uzaklıkta Karacasu köyündedir. Çok eski olan bu kaplıcalarımız Selçuklu ve Osmanlı mimarisini teşkil eden yapılarla süslenmiştir. Suları; sülfatlı, karbonatlı, bikarbonatlı olup, su sıcaklığı 40-44 °C arasındadır.

Birçok ağrılara iyi gelen şifalı etkilerinden başka, iç hastalıklarına iyi gelen İçmeceleri ile ünlüdür. Bolu'da fizik tedavi ve rehabilitasyon hastanesi bulunmaktadır.

Ömerler maden suyu, Bolu'nun Ömerler köyündedir.

Düzce ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Düzce'nin Derdin köyü kaplıca ve içmeleri birçok ziyaretçiyi çekmektedir, iki havuzu ve içme çeşmeleri bulunur. Sıcaklığı 35 °C'yi bulan bu sular Dünyaca ünlüdür.

Ankara ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Ankara ve çevresi kaplıca ve maden suları bakımından zengindir. Ayaş ve Karakaya kaplıca ve içmeleri, Haymana, Kızılcahamam, Kapullu, Sey kaplıcaları, Kokarköy kükürt kaplıcası, Nallıhan içmeceleri başlıcalarıdır.

Ayaş kaplıca ve içmeleri sağlık bakımından yararlı olup, Almanya'nın Karlsbad suları ayarındadır. Burada 1000 yataklı otel ve moteller, umumî havuzlar, özel banyo yerleri, içme tesisleri, fizik tedavi enstitüsü vardır. Ağrılara ve iç hastalıklarına karşı şifa vericidir. Ayrıca Ayaş'ta Başkent Üniversitesine bağlı Fizik Tedavi Hastanesi bu maksatla kurulmuştur.

Yine bu çevredeki Karakaya kaplıcası, Selçuklular zamanında da işletilmiştir.

Haymana kaplıcaları; çok eskiden beri şifa kaynağı olmuştur. 110 yataklı konaklama tesisleri, banyo yerleri, fizik tedavi enstitüsü, termal tedavi üniteleri vardır.

Kızılcahamam; Eski Çağlardan beri kaplıca ve maden suları ile tanınmaktadır. Sularının sıcaklığı 50 °C'dir. Bu çevrede Kızılcahamam'a 4 km. uzaklıkta maden suyu kaynakları (18°C) da vardır ki bugün "Kızılcahamam Maden Suyu" adı verilen bu sular daha önceleri başka isimler altında satılmaktaydı. Mide ve Karaciğer hastalıklarına iyi gelir. Modern şişeleme tesisleri vardır. Kızılcahamam kaplıcalarının suyundan jeotermal enerji olarak binaların ısıtılmasında kullanılmaktadır. Kızılcahamam kuzeyindeki Sey kaplıcası da ziyaretçi çekmektedir.

Çankırı ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Çankırı Maden Suyu (19 °C), Tüney içmesi (18 °C), Çerkeş'in Akkaya ve Kükürt içmeleri, Çavundur kaplıcası, Ilgaz'ın ılısılık içmesi vardır.

Kırşehir ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Kırşehir şehir merkezinde bulunan kaplıca 40-50 °C sıcaklıkta, birçok romatizmal hastalıklara iyi gelen tedavi edici bir özelliكتedir. Modern turistik tesislere sahiptir. Kaplıca suları şehir merkezindeki konutların ısıtılmasında kullanılmaktadır.

Konya ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Konya'daki kaplıca ve içmeler; Doğanbeyli, Kaşaklı, Köşk, Ilgın, Seydişehir, Ekşisu, Ilıcapınar, Sinehadi de bulunur.

Ilgın kaplıcaları, Eski Çağlardan beri faydalanılan Selçuklu ve Osmanlılar zamanında yeniden yaptırılıp onarılan tesislere sahiptir. 300 yataklı konaklama tesisleri havuzları ve

banyo tesislerine sahiptir. Suyu Kalsiyumlu, Magnezyumlu, Bikarbonatlı, Sülfatlı, Oligo-metalik 42 °C sıcaklıktadır. Birçok ağrılara kadın ve deri hastalıklarına şifa vericidir.

Seydişehir Ilıcasının suları, 32 C° sıcaklıkta olup, 10 kaynaktan bol sulu olarak çıkar.

Beyşehir yakınındaki Kaşaklı sıcak sular (37 °C) bir bataklık oluşturmuştur. Burada çamur banyosu yapılmaktadır.

Köşk hamamdaki sıcak sular (35 °C) iki yerden fişkıarak çıkar. Betonarme kanallarla hemen havuzuna akıtılmaktadır. Bu kaplıca Selçuklulardan kalmadır.

Niğde ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Niğde ve çevresinde kaplıca ve içmeler vardır. Çiftahan kaplıcası, Kocapınar suyu çamuru, Tuzlusu kaplıcası, Zığa kaplıcaları, Bor'un Kemerhisar içmesi ve Ferhenk, Azak, Hort-Hort, Sinasa, Ziya içmeleri başlıcalarıdır.

Kayseri ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Yeşilhisar, Tekgöz ve Bayramhan kaplıcalarından özellikle Tekgöz kaplıcaları bir termal merkezdir. Selçuklular ve Osmanlılar zamanından beri kullanılır.

Samsun ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

Havza ve Lâdik'te bulunur. Havza kaplıcaları 55 °C, Ladik kaplıcaları 36 °C olan termal turizm kaynaklarıdır

Hatay ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

En önemlisi Reyhanlı'da bulunan Hamam kaplıcasıdır. Suriye sınırına yakın bu ılıca 36 °C sıcaklıkta olup, 5 kaynaktan çıkar. 200 yatak kapasitesine sahip bu ılıca çok sayıda Suriyeli turisti buraya çeker.

Erzin içmeleri mide ve bağırsak hastalıklarına iyi gelir. 200 yatak kapasitelidir.

Başlamış köyündeki şifalı sulardan hem banyo ve hem de içme olarak faydalanılır,

Diyarbakır ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

En önemli olanı Çermik İlçesindeki Selçuklulardan beri işletilen kaplıcadır. 120 yatak kapasitelidir.

Erzurum ve Çevresi Kaplıca ve Maden Suları:

En önemlileri Ilıca ile Pasinler ilçesinde bulunur. Erzurum şehir merkezine yakın bulunan Ilıca kaplıcası modern tesisleri ile çok ziyaretçi çekmektedir.

Pasinler (Hasankale) kaplıcası, 40 C° sıcaklıktaki suları ve modern tesisleri ile ünlüdür.

Ayrıca Ağrı-Diyadin, Tunceli-Bağın kaplıcaları ile Kahramanmaraş'ın Elbistan içmeleri de yörenin ünlü termal kaynaklarıdır.

Sağlık Bakanlığı verilerine göre bu kaplıca ve içmeleri yılda 1 milyon kişi, Turizm Bakanlığı verilerine göre 2 milyon kişi buraları ziyaret etmektedir.

Kıyılar ve Plajlar:

Kıyılarımızda turizmi teşvik eden çok sayıda doğal plaj ve kumsal alan mevcuttur. Bunlar kum ve çakıl depolarından meydana gelmiştir. Plaj ve kumsal alanlarının turist çekebilmesi için plaj alanlarının geniş ve temiz olması yanında iklim elemanlarından sıcaklık şartlarının da elverişli olması gerekir.

Plaj alanı ile gerisindeki yer şekilleri arasında yakın bir ilgi vardır. Kıyı gerisindeki arızalar dik ve yüksek ise plaj alanı dar olmaktadır. Eğer kıyı gerisindeki yer şekilleri hafif eğimli olarak denize uzanıyorsa plaj alanı genişlemektedir.

Ancak bu plaj alanlarının fazla turist çekebilmesi için iklim şartlarının elverişli olması gerekir. Çünkü deniz turizmi için, güneşlenme müddeti su sıcaklığının fazlalığı ve yerel rüzgâr olumlu bir etken olmaktadır. Turist çekim alanı olma bakımından bu özellikler kıyılarımıza göre farklılık göstermektedir. Çünkü güneşlenme müddeti Akdeniz kıyılarından Karadeniz kıyılarına doğru azalmaktadır.

Karadeniz Kıyıları:

Mutludere'nin denize döküldüğü yerden Sarp köyüne kadar uzanan Karadeniz kıyılarında, dağlar kıyıya paralel ve kıyı gerisinde dik bir duvar gibi uzandığından kıyı boyunca geniş ve sürekli plajlar fazla değildir. Fakat bu kıyılarımız denizin maviliği ve gür bir orman örtüsü ile doğal bir güzelliğe sahiptir. Özellikle doğu ve batı Karadeniz bölümlerinde bu manzara hakim olmaktadır. Çoğu yerde toprağı görmek bile mümkün değildir. Bu doğal manzara dışında deniz banyosuna elverişli plaj alanları da vardır.

Özellikle plaj alanları; Batı Karadeniz bölümünde; Amasra, Abana, Akçakoca, Karasu, Yeşilçay (Ağva), Şile, Riva, Kilyos, Karaburun, Kıyıköy (Midye) ve İğneada da bulunur. Ayrıca Kandıra açıklarında Kefken sahilleri de yerli turistleri çok sayıda çekmektedir. Bu sahalar bir turizm merkezi haline gelmiştir.

Orta Karadeniz bölümü kıyılarında Ünye ve Samsun'un Atakum kıyıları önem kazanmıştır.

Doğu Karadeniz bölümünde, Giresun ve Giresun adası (Büyükada), Trabzon, Rize sahilleridir.

Marmara Denizi Kıyıları:

Sınırlarımız içinde bulunan bu denizin kıyıları 927 km.'den fazla bir uzunluğa sahiptir. Bu denizin boğazları ve adaları önemli bir turist çekim merkezidir. Deniz turizmi faaliyetine sahne olan başlıca alanlar; Silivri, Marmara Ereğlisi, Barbaros gibi yerleşim yerlerinin çevresi ile Büyükada, Heybeliada, Burgaz, Kınalıada, Yassıada, Marmara Adası, Paşalimanı Adası, İkinci Adası, Avşa Adası, İmralı Adası sahilleridir. Bu adaların kıyıları doğal plaj özelliği göstermesi yanında iklimik şartlar yönünden elverişlidir. Güney Marmara kıyıları yoğun bir turistik alan özelliği gösterir. Yalova, Gemlik, Mudanya, Bandırma, Erdek ve Karabiga çevreleri; tatil köyleri, motelleri, tatil siteleri ile bilhassa yoğun bir iç turizm faaliyetine sahne olmaktadır.

Ege Denizi Kıyıları:

Dalaman Çayı ağzı ile Enez ilçe merkezi arasında 2593 km. uzunluğa sahiptir. Asıl Ege bölümü kıyıları elverişli doğal plajları ve iklimi ile antik şehir harabelerinin bulunduğu en faal turistik bir sahadır.

Deniz turizmi bakımından en ilginç alan; Ayvalık, Alibey adası, Şeytan Sofrası adasıdır. Doğal güzellikleri ile ilginç bir görünüme sahiptir, özellikle Sarımsaklı plajı, Alibey adası plajları, Altınkum ve Çamlık plajları deniz turizminde önemli bir yere sahiptir.

Ayvalık kuzeyinde Edremit körfezi kıyıları önemli bir turist çekim merkezidir. Edremit ve İskelesi, Akçay köyü, Ören köyü, körfezin kuzey kıyılarında Altınoluk, Küçükkuşu, Kayalar köyü birer tatil köyüdür.

Ege kıyılarında Foça, Karaburun Yarımadası üzerinde Çeşme, Karaburun, Urla önemli tatil merkezidir. Daha güneyde; Kuşadası, Didim, Güllük, Ören, Marmaris, Datça gibi merkezlerin kıyıları en fazla ziyaret edilen turistik mekânlardır. Didim harabeleri yakınındaki Altınkum plajı güney Ege'nin önemli bir plajıdır.

Bodrum çevresinde; Kümbet, Bağla, Karaincir, Yalıkavak, Gümüşlük ve Türkbükü, plajları ile ünlüdür. Datça'nın Palamutbükü ve Kargı, Marmaris'in Turunç, Kumlubük ve Çiftlik Koyu plajları doğal güzellikleri ile yat turizminin gelişmesini teşvik etmiştir. Özellikle Akbük, Kargıbük, Taşbükü, Palamut bükü koyları iklim ve yerşekilleri bakımından en elverişli turistik sahalardır. Bu gibi yerlerin turist çekim merkezleri oluşunda; koylarının ve kumsal alanlarının elverişliliği yanında, iklim elemanlarından sıcaklık ve rüzgâr şartlarının olumlu olması deniz ve spor turizmine elverişlidir. Ayrıca bu yerlere yabancıları çeken Antik Çağ şehirlerinin varlığı en önemli etken olmaktadır. Efes, Millet, Didim, Sard, Alında, Perçin, Kerme, Heraglia, Bargila harabeleri başlıcalarıdır. Doğal güzellikler bu gibi yerlerde Antik Çağ kalıntıları ile bütünleşerek buraya açık hava müzesi özelliği kazanır.

Akdeniz Kıyıları:

Dalaman çayı ve Güvercinkaya burnu arasında 1577 km. uzunluğa sahip bir kıyımızdır. Fakat bu kıyıların gerisinde Torosların birden yükselmesi plaj alanlarının dar olmasına sebep olmuştur. Kıyı kesimi çoğu yerde 35-40 m. yükseklik gösteren falezlerle işgal edildiğinden plaj alanlarının daralmasına ve denizin aniden derinleşmesine sebep olmaktadır.

Bu kıyılarımızda en geniş doğal plaj, Kalkan bucağı ile Fethiye arasında yer yer yarılarla sınırlandırılmış Patara plajı 15 km. uzunlukta Ayvalık-Sarımsaklı plajının 2 misli büyüklükte Türkiye'nin en uzun plajıdır. Plaj gerisinde Patara ve Ksantos gibi Antik Çağ yerleşmelerinin kalıntıları bulunur. Kıyı boyunca açıklarda sıralanmış adalar, burunlar, deniz mağaraları ve kıyı gerisindeki ormanlar doğal ve beşerî çevre güzelliklerinin içiçe girdiği bir manzara arz eder.

Bu kıyılarımızda en önemli plaj alanı Antalya şehrinin batısındaki Konyaaltı plajı, doğusunda ise Altkum (Lara) plajı yer alır. Burada Akdenizin doğal güzelliği ve ikliminin elverişliliği burayı her mevsimde turist çekim alanı haline sokmuştur.

Antalya'dan Alanya'ya kadar uzanan kıyı kesiminde iç ve dış turizm fonksiyonunun gelişmesinde Perge, Aspendos, Side Antik Çağ harabelerinin varlığı büyük rol oynamaktadır.

İçel ve Taşucu burnu arasında plaj alanları kalker yapılı küçük koyların kenarında yer alır. Burada deniz turizmi yanında doğal tabiat harikalarından cennet ve cehennem mağaraları da önemli turist çekim alanıdır.

Türkiye'de deniz banyosu yapma süreleri kıyılarımıza göre de değişmektedir. Karadeniz kıyılarında 120 gün, Marmara kıyılarında 150 gün, Ege kıyılarında 150-180 gün, Akdeniz kıyılarında ise 210-240 gün arasında değişir. Çünkü kıyılarımıza göre güneşlenme sürelerinin farklılığı bu sonucu doğurmaktadır.

